

20.3.2015

Dnro 889/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

RIKOSILMOITUKSEN SIIRTÄMINEN ULKOMAILLA EPÄILLYKSI TEHDYSTÄ RIKOKSESTA

1 KANTELU

A arvosteli 21.2.2014 päivätyssä kirjeessään poliisilaitoksen rikoskomisarion tekemää esitutkintapäätöstä, joka koski A:n mukaan Saksassa tehtyä epäiltyä törkeää kavallusta. A:n mukaan hänen 10.1.2014 tekemänsä rikosilmoitus olisi tullut siirtää Saksan toimivaltaisille viranomaisille, kuten hänelle oli kertomansa mukaan ilmoitettu, mikä on myös kirjattu asiasta laadittuun tutkintailmoitukseen. Sen sijaan rikoskomisario teki asiassa 6.2.2014 päätöksen, jonka mukaan asiassa ei ole syytä epäillä rikosta.

Epäillyssä kavalluksessa oli kysymys A:n Saksassa asuvan edesmenneen tädin jäämistön kohtalosta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin rikoskomisarion selvitys sekä poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen lausunnot, joihin A:lle varattiin mahdollisuus vastineen antamiseen. Hän ei kuitenkaan antanut vastinetta.

3 RATKAISU

3.1 Saadut selvitykset

Rikoskomisario kertoo selvityksessään, että A:n tekemää rikosilmoitusta ei toimitettu Saksan viranomaisille, koska asiassa todettiin, että käytettävissä olleiden tietojen perusteella asiassa ei ollut syytä epäillä rikosta.

Tutkinnan alussa pidettiin mahdollisena tutkinnan siirtoa Saksaan tai oikeusapupyynnön tekemistä Saksan viranomaisille. Rikoskomisarion mukaan asiassa ei kuitenkaan tehdyn tutkintapyynnön ja A:n kuulustelun perusteella eikä muutoinkaan ollut syytä epäillä rikosta. A ohjattiin tekemään ulkoministeriön kautta pyyntö sen selvittämiseksi, kenen hoidossa kuolinpesän jäämistö on ollut ja jonka kautta hän olisi saanut selvitettyä hänelle kuuluvan perinnön.

Poliisilaitoksen käsityksen mukaan kyse on ollut riita-asiasta rikoksen sijaan eikä esitutkinnan aloittamiselle ole ollut edellytyksiä. Poliisilaitos katsoo rikoskomisarion toimineen asiassa lain ja virkavelvollisuuksiensa mukaisesti sekä harkintavaltansa rajoissa.

Poliisihallituksen mukaan rikoskomisarion ei olisi tullut tehdä esitutkintapäätöstä. Asiassa ei ollut enää rikosilmoituksen ja A:n kuulustelun jälkeen kysymys siitä, oliko syytä epäillä rikosta, vaan esitutkinta olisi voitu päättää vain sillä perusteella, jos jo suoritettuna esitutkinnan perusteella olisi selvinnyt, ettei rikosta ollut tehty. Koska tällainen päätös vaatii varsin korkean todennäköisyyden asteen sen suhteen, ettei rikosta ole tehty, olisi päätös vaatinut tuekseen muutakin selvitystä kuin asianomistajan toimittama selvitys. Tämä taas olisi käytännössä edellyttänyt oikeus- tai virka-apupyynnön Saksan toimivaltaisille viranomaisille. Tämänkin vuoksi rikosilmoituksen siirtäminen Saksaan olisi Poliisihallituksen mukaan ollut perusteltua, koska Suomessa asian todenperäisyyttä ei olisi pystytty selvittämään enempää.

Poliisihallitus katsoo asiassa saadun selvityksen perusteella, että A:n tekemä rikosilmoitus, hänen kuulustelunsa ja muu selvitys olisi tullut siirtää Saksan poliisille esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 2 momentin mukaisesti. Mahdollinen rikos on ollut asianomistajan ilmoituksen mukaan vahingoltaan huomattava ja on ilmeistä ettei hän ole voinut tehdä rikosilmoitusta tai esittää vaatimuksiaan Saksan poliisille.

3.2

Sovellettavia säännöksiä

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan esitutkinta päätetään saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muut rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta.

Esitutkintalain 3 luvun 8 §:ssä säädetään ulkomailla tehdyn rikoksen tutkinnasta:

”Esitutkintaviranomainen voi tutkia ulkomailla tehdyksi epäillyn rikoksen, jos rikokseen rikoslain 1 luvun säännösten nojalla voidaan soveltaa Suomen lakia ja jos esitutkinnan toimittaminen Suomessa on tutkinnallisista syistä ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Jos tällaisen rikoksen tutkiminen Suomessa edellyttää rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, syyttäjä päättää esitutkinnan aloittamisesta.

Kun asianomistaja ilmoittaa esitutkintaviranomaiselle toisen Euroopan unionin jäsenvaltion alueella tehdystä rikoksesta, asianomistajan ilmoitus ja hänen vaatimuksensa on toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka alueella rikos on tehty, jos esitutkintaviranomainen ei 1 momentin mukaisesti tutki rikosta. Edellytyksenä toimittamiselle on lisäksi, että asianomistaja ei ole voinut tehdä ilmoitusta ja esittää vaatimuksiaan tekopaikan valtiossa tai että vakavan rikoksen ollessa kysymyksessä hän ei ole halunnut menetellä niin.

Kansainvälisestä yhteistyöstä rikosten selvittämiseksi säädetään laissa erikseen.”

3.3

Kannanotto

On jossain määrin tulkinnanvaraista, kuinka perusteellisen esitutkinnan tulee olla, kun tehdään päätös ”ei rikosta” viitaten esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momenttiin. Joissain tapauksissa, joissa tutkinnan alkuvaiheessa tehdään alustavia selvityksiä ja päädytään siihen, ettei asiassa olisi rikosta, saattaa olla perustellumpaa tehdä päätös siten, että todetaan esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momenttiin viitaten, ettei ole syytä epäillä rikosta eikä esitutkinta aloiteta.

Voin tässä tapauksessa yhtyä Poliisihallituksen lausunnossa esittämään.

Kun asiassa on ryhdytty esitutkintatoimenpiteisiin, on käsitykseni mukaan arvioitu, että asiassa on syytä epäillä rikosta. Kysymys ei ole enää ollut alustavista selvittelyistä esitutkinnan aloittamisen edellytysten arvioimiseksi. Esitutkinnan lopettaminen olisi Poliisihallituksen mukaan ollut tämän jälkeen mahdollista, vain jos olisi käynyt selväksi, että rikosta ei ole tehty. A:n kuulustelun perusteella ei asiassa ole mielestäni voitu saada asiaa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 222/2010 vp) tarkoitettua varmuutta siitä, että rikosta ei ole tapahtunut: "Momentissa käytettäväksi ehdotettava ilmaisu 'on selvinnyt' viittaa varsin korkeaan todennäköisyyden asteeseen sen suhteen, ettei rikosta ole tehty. Tutkintaa ei voida lopettaa momentin nojalla esimerkiksi siksi, ettei tutkinnassa ole ilmennyt riittävästi näyttöä rikoksen tapahtumisesta. Selvitystä tulee kertyä nimenomaan siitä, ettei rikosta ole tehty."

Kun asiassa saatavissa oleva selvitys oli käytettävissäni olevan aineiston perusteella Saksassa, olisi asiassa tullut pyytää oikeus- tai virka-apua Saksasta tai siirtää asia Saksan toimivaltaisille viranomaisille.

Rikosilmoituksen siirtämistä koskevaa lainkohtaa on hallituksen esityksessä 222/2010 vp kuvattu muun muassa: "Mitä tulee momentissa tarkoitettuun rikoksen vakavuuteen, ilmoitus on toimitettava edelleen toisen valtion viranomaiselle esimerkiksi silloin, jos kysymyksessä on vammoja aiheuttanut pahoinpitely tai huomattava omaisuusvahinko. Vakavan rikoksen käsitettä on tulkittava asianomistajamyönteisesti. Jos tilanne on tulkinnanvarainen, lähtökohtana on ilmoituksen toimittaminen eteenpäin. Poliisin on tarvittaessa suoritettava asianomistajan ja mahdollisten todistajien kuuleminen sekä muut mahdolliset tarvittavat tutkintatoimenpiteet siinä laajuudessa kuin se asian edelleen käsittelyn kannalta on tarpeellista."

Asianomistajan mukaan kysymyksessä olevan kuolinpesän irtaimiston arvo saattaa olla yli 100.000 euroa. Vähintäänkin asianomistajamyönteisesti ajateltuna kysymys on vakavasta rikoksesta ja kysymyksessä on mahdollisesti huomattava omaisuusvahinko. Asianomistaja on myös kertonut pyrkineensä selvittämään asiaa Saksan Suomen-suurlähetystön kautta, mutta siellä neuvottiin tekemään rikosilmoitus henkilökohtaisesti Saksan poliisille. A kertoo, ettei osaa saksan kieltä alkeita enempää. Käsitykseni mukaan lain edellytys siitä, että asianomistaja ei ole voinut tehdä ilmoitusta ja esittää vaatimuksiaan tekopaikan valtiossa, täyttyy.

Kun asiassa ei ole käsitykseni mukaan ollut perusteita päättää esitutkintaa ja kun on arvioitu, ettei asiaa tutkita Suomessa, olisi käsitykseni mukaan käytettävissäni olevan aineiston perusteella ollut perusteltua siirtää ilmoitus ja asiassa kertynyt aineisto Saksan toimivaltaiselle viranomaiselle esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Kun esitutkinnan siirtämistä koskeva säännös antaa soveltajalleen harkintavaltaa, pidän riittävänä saattaa käsitykseni rikoskomisarion tietoon.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen rikosilmoituksen siirtämisestä rikoskomisarion tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.